

Pracovní posudek: Okno do doby života v padesátých letech

Aby se babička lépe vyrovnala se ztrátou své dcerky Blaničky a přišla na jiné myšlenky, rozhodla se poprvé v životě hledat práci. Místo v podniku Vojenská výstrojní opravna jí podle mého tatínka sehnal její manžel Ladislav, který tehdy ještě pracoval na ministerstvu. Nástup však neproběhl zcela hladce. Přestože šlo o dělnické místo u šicího stroje, některé pracovnice – manželky důstojníků a členky KSČ – těžce nesly, že by v tomto vojenském podniku měla pracovat dcera bývalého ředitele lesního úřadu v Pelhřimově a někdejšího majitele statku v Měšíně. Tyto informace o svém původu musela babička uvést v pracovním dotazníku, o kterém však vím jen z tatínkova vyprávění. Je škoda, že se tento dokument v babiččině pozůstalosti nedochoval, protože by byl cenným dokladem o době, kdy babička začínala svou pracovní kariéru.

První dochovaný dokument týkajícím se babiččiny práce má tak o něco méně obvyklý charakter. Jde o pracovní posudek z 27. prosince 1956 na jistou Marii Beranovou, který babička napsala krátce po svém nástupu do zaměstnání. Jméno Beranová mi z vyprávění babičky utkvělo – říkala jí „Beranka“ – a mám dojem, že se jednalo o její blízkou známou, jejíž postižená dcera chodila do stejné 1. třídy jako můj tatínek. V posudku babička uvádí, že se s paní Beranovou znala od roku 1951, tedy od doby, kdy se Bezděkovští přestěhovali z Jihlavy do Libně. Kvůli tomu se v posudku nemohla vyjadřovat k jejímu chování během okupace, co však posoudit mohla, byla její povaha. V popisu uvádí, že Beranová je „mírná, ale přímá“, chválí její pracovitost a snaživost a vyjadřuje přesvědčení, že „pro svou povahu bude platným členem celého pracovního kolektivu.“

Dokument také odráží dobu svého vzniku, zvláště když se věnuje politické stránce věci. „Jmenovaná není politicky angažovaná, její manžel je však v KSČ.“ píše babička a zmiňuje také, že Beranová žije ve „spořádaném manželství“, což tehdy bylo důležité kritérium hodnocení. Babička, zjevně obeznámená s tím, jak takové posudky psát, dodává: „Vzhledem k tomu, že nebyla dosud zaměstnána, neměla ani dosti příležitostí k politickému sebeuvědomění.“

„Naše paní mistrová“: od mzdového výměru k veršovanému přání.

V babiččině pozůstalosti lze narazit na soubor dokumentů mapujících vývoj její pracovní kariéry. Ten první je ze září 1960, kdy, dle vyprávění mého tatínka, přešla ve svém zaměstnání v podniku Vojenské výstrojní opravny Praha z krejčovny do opravny obuvi. Tento dokument je zajímavý zejména proto, že díky němu víme, že její hodinová mzda tehdy činila pouhých 4,05 Kč, což bylo výrazně pod tehdejším průměrem 7 Kč/hodinu.

O další pracovní kariéře babičky máme několik zpráv ze sedmdesátých let. Už z tatínkových vzpomínek jsem věděl, že někdy počátkem sedmdesátých let se babička stala v obuvnické dílně mistrovou. Dochovaná pracovní smlouva z doby, kdy byla přijata na pozici „mistra“, nám však jasně sděluje, že se tak stalo 1. června 1971, a že její tehdejší plat činil 1 470 Kčs. Z dokumentu je přitom zřejmé, že tento plat se pohyboval v dolní úrovni mzdového rozpětí 1 350–1 840 Kčs pro daný mzdový tarif. Docela to však lze chápat. Přeci jen, s prací mistrové neměla zatím žádné zkušenosti, a tak k ní také její zaměstnavatel zjevně přistupoval.

Další pracovněprávní dokumenty však ukazují, že se babička na své pozici mistrové jistě osvědčila. Odpovídá tomu postupné navýšení platu nejdříve od roku 1976 na 2 100 Kčs a od roku 1979 pak na 2 300 Kčs. V obou případech se přitom přiznaná mzda již pohybovala spíše v horní úrovni dané mzdové hranice.

Tomu se nelze ani moc divit, protože práce mistrové musela být bezpochyby velmi odpovědná a patrně i náročná. „Řídí a organizuje pracovní činnost skupiny pracovníků na obuvnické dílně v jedné směně v souladu s výrobním programem,“ stojí hned v úvodu pracovní náplně přiložené ke zmiňovanému platovému výměru babičky z roku 1976. A hned o odstavec dále se dočteme, že dotyčná „zodpovídá za výrobní a ekonomické výsledky, za dodržování pracovní a technologické kázně, důsledné využívání pracovní doby, za dodržování stanovené kvality oprav a služeb určených technologickými postupy a předpisy.“ Dokument také něco vypovídá o své době, tj. o období komunistické normalizace: „Aktivně se zúčastňuje a podílí na politicko-výchovné práci pracovníků dílny,“ dočteme se o tom, co dále by měl mistr obuvnické dílny dělat. V kontextu role mistra při „dodržování mzdové politiky“ je zde pak dnes asi jen stěží srozumitelná zmínka o zodpovědnosti dotyčného za „rozvoj socialistického soutěžení“.

O babiččině práci na pozici mistrové nám ale ještě něco vypovídá jeden (výrazně méně formální) doklad. Jde o zveršované přání, které obdržela od svých kolegů z práce ke svým padesátinám. Dočteme se zde nejen maličko obligátní, ač vtipně napsaná slova („naše milá mistrová, přicházíme stisknout ruku, popřát zdraví, spokojenost za velkého hluku...“), ale i slova dokumentující, jak moc byla babička v pracovním kolektivu oblíbená. „Ať dál Váš má každý rád, jak květinu motýlci, všechno jen to nejlepší, přejí švadlenky a ševci,“ stojí na konci onoho přání. Celou tu veršovanku musel napsat někdo, kdo měl jistě smysl pro humor a kdo měl o ní jisté základní informace. Jinak by o ní asi nemohl napsat třeba toto: „Chata to je její chloubka, tam pookrát jezdí ráda, když je pěkné sluníčko, vyhřívá si záda...“ Ačkoliv ta představa, že by si babička v sedmdesátých letech, kdy se naše chata v

Naše milá mistrová
Každá je tak stará
Jak sama se cítí
může ji třeba někdy
padesátku natít.

Načkážena v tomto věku,
přechod už si odbyla,
tříkrát běda lidem firm,
kde s ní doma předtíva.

Chata to je její oblíbená,
tam pookrát jezdí ráda,
a když je pěkné, sluníčko
vyhřívá si záda.

Naše milá mistrová
přicházíme stisknout ruku,
popřát zdraví, spokojenost
za velkého hluku.

Ať dál Váš má každý rád,
jak květinu motýlci,
všechno jen to nejlepší,
přejí švadlenky a ševci.

Každá si má svůj jubileu, srdce náš blokopřejí:
Přeba 8.12.1974.

Dobřejskovicích postupně stavěla (resp. kdy vedle dřevěné malé chatky vznikala menší rodinný domek), našla čas „vyhřívat si záda“, byla patrně značně iluzorní. Z dalších veršů by se pak dalo vyvodit, že její kolegové babičku vnímali jako někoho, kdo na svůj věk rozhodně nepatří, jak se říká, do „starého železa“. Některé z veršů psané s jistou dávkou sarkasmu („*mnohá žena v tomto věku přechod už si odbývá, třikrát běda lidem těm, kdo s ní přebývá*“) je ovšem třeba číst v kontextu těch předchozích: „*Každá je tak stará, jak sama se cítí, může třeba na krku padesátku mít.*“

Jak se odchází do penze: rozhodnutí důchodového úřadu a zápis o předání funkce

Dle důchodových pravidel platných v sedmdesátých letech mohly ženy s jedním dítětem odejít do důchodu po dosažení 56 let. Nepřekvapí tak, že babičce byl důchod (na základě rozhodnutí Úřadu důchodového zabezpečení) přiznán od 1. ledna 1981, a to ve výši 1 241 Kčs.

Uvedený doklad je pro nás zajímavý mimo jiné proto, že z něj víme, že její důchod byl vypočítán z nejvýhodnějšího průměrného měsíčního výdělku (tj. včetně odměn), který za období posledních deseti let činil 2 327 Kčs. Díky tomu víme, že její celková hrubá mzda musela (minimálně v některých letech) bezpochyby překročit onen základní plat uváděný v předchozí kapitole. Za zmínku rovněž stojí, že zmíněný důchodový výměr odpovídal 52 % z uvedeného průměrného výdělku.

Z dalších dochovaných dokladů pak víme, že k samotnému odchodu do důchodu došlo u babičky k 31. květnu 1981. Zdá se, že ještě pár měsíců přesluhovala, patrně aby zaučila novou paní mistrovou. Každopádně, trochu symbolicky se tak téměř na den přesně završilo desetileté období, kdy vykonávala funkci mistrové.

O tom, jak samotný odchod do důchodu probíhal, nám pak něco málo vypovídá zápis o předání funkce mistrové z 29. května. Dozvídáme se z něj, že součástí onoho aktu bylo například předání zakázkových knih na „strůj a ostatní boty“ a na „výměnný systém“ za rok 1981, včetně příslušných dokladů k těmto knihám a operativních záznamů za stejné období. Nastupující vedoucí, jakási paní Adámková, od babičky převzala též kulaté razítko s textem „Výstrojní opravna Praha – obuvnická dílna“ a skladové pečetiďlo. Ve stejný den pak ještě Mařenka podepsala dohodu o rozvázání pracovního poměru, a o dva dny později se již ráno probudila jako novopečená důchodkyně.

Výstrojní opravna
Praha

č. j.: 64
Praha, 29. května 1981

Výtisk číslo: /
Počet listů: /

Z á p í s

o p ř e d á n í f u n k c e m i s t r o v é o b u v n i c k é
d í l n y

Na základě článku 2 Rozkazu vedoucího Výstrojní opravy Praha číslo 22
ze dne 29. května 1981 byla předána funkce
m i s t r o v é o b u v n i c k é d í l n y s. Bezákova Marie,
která odchází do starobního důchodu od 31. května 1981
op. A d á m k o v á K a r o l i n a.

Bylo předáno: kulaté razítko s textem: „Výstrojní opravna Praha-obuvnická
dílna“ 1 kus

pečetiďlo skladové číslo 1106 (slovy: Jedemáctinásťpístáň
celkem 1 kus

zakázková kniha na výměnný systém - rok 1981
zakázková kniha na strůj a ostatní boty - rok 1981
operativní záznamy - rok 1981

1. doklady k těmto knihám za rok 1981

.....
op. Bezákova Marie

.....
op. Adámková Karolína

OPRAVNA
O
VÝSTROJNÍ
OPRAVNA
PRAHA